

Nr 181.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1946 kl. 2 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa
anslag för budgetåret 1946/47 till skolor tillhörande
barna- och ungdomsvården jämte i ämnet väckta
motioner.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (femte huvudtiteln, punkterna 102—106) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1946/47 beräkna till Statens skyddshem: Avlöningar ett förslagsanslag av 770 000 kronor, till Statens skyddshem: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor, till Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 503 800 kronor, till Bidrag till driften av icke statliga skyddshem ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor och till Fortbildningskurs för befattningshavare vid skyddshem ett reservationsanslag av 13 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 187, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 8 mars 1946, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av föredragande statsrådet Mossberg förordad personalförteckning och avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, avlöningsstaten att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47, *dels* för nämnda budgetår under femte huvudtiteln, rubriken Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, anvisa, till Avlöningar ett förslagsanslag av 919 000 kronor, till Omkostnader ett förslagsanslag av 1 090 500 kronor och till Byggnadsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 300 500 kronor, *dels* medgiva, att till stiftelsen Anna-Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping må utgå statsbidrag med högst 3 000 kronor för anställande av en assistent vid Margretelunds jordbruks-hem under budgetåret 1946/47, och att till Håkanstorps yrkesskola, Bistaborgs yrkes- och hemskola, Morängens yrkesskola samt Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola må utgå bidrag av statsmedel för täckande av driftsunderskott med respektive 7 647, 8 030, 3 121 samt 19 000 kronor, *dels* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa till Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor, till Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett reservationsanslag av 13 000 kronor och till Bidrag till inrättande av inackorderingshem ett reservationsan-

slag av 77 000 kronor, dels ock för nämnda budgetår under fonden för låneunderstöd till Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Hårsjögårdens yrkesskola anvisa ett investeringsanslag av 11 600 kronor.

Effektivisering av elevernas eftervård m. m.

1942 års skyddshemsutredning har den 4 januari 1945 avgivit betänkande rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m. (SOU 1945: 10).

Över betänkandet hava *utlåtanden* avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, statskontoret, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, ungdomsvårdskommittén, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt Sveriges storloge av I. O. G. T.

Socialstyrelsen har i sin tur inhämtat yttranden från styrelserna för de olika skyddshemmen.

Efter att hava redogjort för vad de sakkunniga anfört i fråga om erfarenheter av den nuvarande organisationen anför *föredragande statsrådet Mossberg* för egen del följande.

Som de viktigaste resultaten av den av 1936 och 1937 års riksdagar beslutade omorganisationen av skyddshemsverksamheten framstå dels de rikare möjligheter till en mera allsidig utbildning, som kunna beredas eleverna under deras vistelse å skyddshemmen, dels ock den förkortning av denna vistelse, som möjliggjorts främst tack vare en förbättring av den eftervårdande verksamheten.

Den i det föregående lämnade redogörelsen giver emellertid vid handen att, ehuru lofvärda resultat redan uppnåtts, åtskilligt mera torde kunna göras för att förbättra eftervården för de från hemmen utskrivna eleverna. Särskilt gäller detta i fråga om elevernas utbildning, arbetsanskaffning samt övervakning, däri inbegripet beredandet av bostad, som ger möjlighet till viss tillsyn över eleverna. Därest längre gående förbättringar verkställas med avseende å nyssnämnda förhållanden, torde kunna vinnas en ytterligare förkortning av elevernas vistelse å anstalt, till fördel för både dem själva och det allmänna.

De sakkunniga ha framlagt förslag rörande förbättrad eftervård m. m., innefattande underlättande av elevernas överflyttning från anstaltsliv till uppehälle i samhället, förbättrad yrkesutbildning, ordnande av bostadsfrågan för samt bättre övervakning av villkorligt utskrivna.

För underlättande av elevernas övergång från anstalterna ha de sakkunniga bland annat föreslagit större frihet för de elever, som befinna sig på utskrivningsstadiet. De skulle sålunda erhålla rätt till självständigare förvaltning av arbetsinkomst och större rörelsefrihet i orten och närliggande samhällen samt vidare beredas möjlighet till besök i hemorten.

Föredragande statsrådet har för egen del i dessa avseenden anfört följande.

Jag vill till en början anmäla, att jag ansett mig böra förorda de sakkunnigas förslag att utbyta beteckningen skyddshem mot benämningen skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Då genomförandet av denna förändring förutsätter ändringar i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslagen), har Kungl. Maj:t på min hemställan i särskild proposition denna dag framlagt förslag rörande ifrågavarande lagändringar. Jag anhåller att i här avsedda spörsmål få hänvisa till denna proposition.

Omhändertagandet av yngre person å skola tillhörande barna- och ungdomsvården medför viss risk för att den omhändertagnes förmåga att sörja för sig själv slappas, emedan anstaltslivet som regel ej förutsätter några initiativ eller någon självverksamhet från den omhändertagnes sida för att han skall erhålla sitt uppehälle. En isolering från samhällslivet i övrigt gör sig lätt gällande och kan medföra, att den som varit omhändertagen å sådan skola, i synnerhet om detta varat under någon längre tid, känner sig främmande för miljön utanför skolan. Nu nämnda förhållande utgör en fara för att elev misslyckas att taga hand om sig, då han ej längre har skolans omedelbara stöd att lita till. I likhet med de sakkunniga anser jag på grund härav, att åtgärder för underlättande av elevernas kontakt med livet utanför skolan och därmed deras återinpassning i samhället böra vidtagas i den mån sådana åtgärder låta sig förena med uppfostringssyftet. De sakkunnigas förslag i sådant hänseende innebär bland annat att eleverna ett par gånger årligen skulle få företaga besök i hemorten. Då de sakkunniga synas förutsätta att härav föranledda resekostnader skulle bestridas av anstalten först efter särskild behovsprövning, har jag intet att invända mot detta förslag. Ej heller i övrigt har jag något att erinra mot vad de sakkunniga i här avsedda spörsmål anfört eller föreslagit.

En av de viktigaste åtgärderna, då det gäller omvårdnaden om elever vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, måste vara att sörja för att elev beredes erforderlig utbildning innan han definitivt lämnas att taga hand om sig själv. Erfarenheterna ha visat, att elev, som erhållit tillfredsställande yrkesutbildning, har lättare att sedan han lämnat skolan själv sörja för sig. Som framgår av den av de sakkunniga lämnade redogörelsen hava möjligheterna för eleverna till ett växlande yrkesval utökats under senare år; i varje fall gäller detta skolorna, avsedda för pojkar. Utbildningsverksamheten för flickor har företrädesvis varit inriktad på beredandet av en god utbildning i ett hems skötsel. Jag förutsätter, att socialstyrelsen ägnar fortsatt omsorg om frågan om yrkesutbildningen under elevernas vistelse å skolan. Möjligheter att låta eleverna besöka kurser vid någon i skolans närhet belägen anstalt för yrkesundervisning böra härvid beaktas.

Såväl ekonomiska som andra hänsyn medföra emellertid att möjligheterna att under elevernas vistelse å skola tillhörande barna- och ungdomsvården bereda dem den för varje elev bäst passande yrkesutbildningen måste bli begränsade. Den förkortning av vistelsen å skolan, som på sätt framgår av de sakkunnigas utredning ägt rum under de senare åren, har medfört att inom yrken med en förhållandevis lång utbildningstid, utbildningen å skolan ej kan bli fullständig. För att eleven skall kunna draga full nytta av den å skolan meddelade undervisningen fordras därför, att han i större utsträckning än som för närvarande är fallet beredes tillfälle att fullfölja och komplettera sin utbildning efter det han, villkorligt eller slutligt, utskrivits från skolan,

De sakkunniga hava — med beaktande av nämnda förhållande samt med understrykande av att eleverna i regel ej böra kvarstanna å anstalt längre tid än till dess de kunna anses lämpade för villkorlig utskrivning — föreslagit åtgärder för beredande av fortsatt utbildning åt elev, som lämnat skolan. De centrala verkstadsskolorna anses härvid, såsom varande av internatskaraktär, vara bäst lämpade att taga mot elever från skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Dessa elever skulle i fråga om rätt till stipendier och övriga förmåner jämföras med andra elever. I den mån stipendier icke kunde erhållas, förutsattes den skola, som utskrivit eleven, få tillskjuta nödiga medel av belopp, som avsetts för eftervård.

Mot de sakkunnigas i här förevarande hänseende framlagda förslag har jag intet att erinra.

De sakkunnigas förslag att en undersökning borde verkställas rörande möjligheterna att betrakta skolor tillhörande barna- och ungdomsvården som avdelningar av närmast belägna centrala verkstadsskola eller annan statsunderstödd yrkesskola har jag för avsikt att sedermera underställa Kungl. Maj:t.

Av största vikt för bevarandet av de under vistelsen å skola tillhörande barna- och ungdomsvården vunnna resultatet är att eleverna efter utskrivningen komma i en lämplig miljö. De böra ej lämnas helt åt sig själva utan, i den mån de ej kunna återvända till sina föräldrahem, placeras i ett enskilt hem eller på något internat, där de kunna hållas under viss tillsyn. Anskaffandet av lämpliga fosterhem låter sig som regel ganska lätt göra, när fråga är om elever i skolåldern. För äldre elever däremot, vilka fortsätta en påbörjad yrkesutbildning eller som kunna försörja sig själva som yrkesarbetare, äro möjligheterna att anskaffa lämpliga fosterhem förhållandevis små. Enligt de sakkunnigas förslag skulle lösandet av bostadsfrågan för sistnämnda kategori kunna ske genom anordnandet av ett antal inackorderingshem efter mönster av sådana hem, vilka upprättats i Eskilstuna, de s. k. Eskilstunahemmen. De sakkunniga ha framlagt en plan för upprättandet å olika orter av sammanlagt 37 sådana hem. De sakkunniga ha fört förhandlingar med I. O. G. T., vilken organisation förklarar sig villig att stå såsom huvudman för hemmen. Hela antalet hem skulle iordningställas under en tidsperiod av 5 år. För budgetåret 1946/47 räkna de sakkunniga med att 7 hem skulle iordningställas. Staten skulle bidra till hemmen genom att dels betala första årets hyra, dels ock bestrida kostnaderna för utrustning av hemmen. Vidare skulle staten svara för den minskning i inkomst som kunde åsamkas hemmen genom att platser stode lediga. Frånsett sistnämnda bidrag skulle, sedan hemmen startats, staten icke vidare behöva lämna något bidrag.

Mot vad de sakkunniga sålunda föreslagit, har jag i stort sett intet att erinra. Ett av I. O. G. T. framfört önskemål om att föreståndareparet för hemmet skulle för eget bruk få disponera 2 rum i stället för som de sakkunniga föreslagit ett rum anser jag emellertid böra beaktas. Statens bidrag till hyran under första året synes med anledning härav böra beräknas till omkring 3 000 kronor för varje hem i stället för 2 500 kronor, som de sakkunniga räknat med. Utan att för närvarande taga ställning till den av de sakkunniga framlagda planen för organisationens utbyggnad, vill jag tillstyrka, att för nästa budgetår äskas medel för igångsättandet av 7 sådana hem.

De av de sakkunniga för den eftervårdande verksamheten föreslagna konsulenterna skulle hava till uppgift att *dels* biträda vid organiserandet av inackorderingshemmen, *dels ock* vara styrelserna för de olika skolorna till-

hörande barna- och ungdomsvården behjälpliga vid ordnandet av arbetsanskaffning, övervakning m. m. för utskrivna elever.

I åtskilliga av de avgivna yttrandena har ifrågasatts, huruvida behov föreläge av konsulenter för sistnämnda uppgifter. Härvid har anförts dels, att befattningshavarna vid de särskilda skolorna med sin personliga kännedom om de olika eleverna vore bättre lämpade att taga hand om eleverna på eftervårdsstadiet, dels ock att den offentliga arbetsförmedlingens organ numera flerstädes hade anställd särskild personal för arbetsanskaffning åt personer, som av olika anledningar behövde ägnas särskild omsorg med avseende å val av yrke och arbetsgivare.

Jag vill ej bestrida, att de sålunda gjorda invändningarna äga visst berättigande. För organiserandet av inackorderingshemsverksamheten torde emellertid särskild arbetskraft komma att krävas. Med hänsyn till de stora fördelar, som i olika hänseenden stå att vinna genom en förbättrad eftervård, ej minst genom möjligheterna att förkorta vårdtiden, anser jag det dock vara motive- rat, att de ifrågasatta konsulenterna försöksvis biträda vid handhavandet jäm- väl av den övriga eftervårdande verksamheten. På grund av en sådan anord- nings försökskaraktär vill jag inskränka mig till att föreslå anställandet av två konsulenter. Envar av dem torde böra ägna sig åt samtliga hithörande uppgifter. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida varje konsulent bör anförtrös visst distrikt samt att i övrigt utfärda närmare di- rektiv för konsulenternas verksamhet. Jag förutsätter, att de med avseende å arbetsanskaffningen för utskrivna elever etablera erforderligt samarbete med arbetsförmedlingsorganen. Som förebild härvidlag torde kunna tjäna det samarbete, som för närvarande äger rum mellan skyddskonsulenterna och nämnda organ.

Vad angår konsulenternas avlöningsförmåner anser jag den av de sak- kunniga föreslagna löneställningen vara väl hög. Med hänsyn till verksam- hetens försöksmässiga karaktär torde konsulenterna böra anställas mot arvode, vilket i enlighet med vad statskontoret föreslagit synes kunna fast- ställas till belopp motsvarande 20:e löneklassen. — Till befattningar som kon- sulenter torde närmast ifrågakomma assistenter vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, vilka äro placerade i lönegraden A 19. Därest konsulent- befattning besättes med befattningshavare, som tillhör 20:e eller högre löne- klass, bör arvodet dock avvägas så att det motsvarar löneklassen närmast över den, vilken assistenten tillhör.

I likhet med de sakkunniga anser jag rimligt, att person, som förordnats till övervakare över villkorligt utskrivna elev från skola tillhörande barna- och ungdomsvården och som ej är befattningshavare vid sådan skola, erhål- ler såväl ersättning för havda utlägg i anledning av uppdraget som även skäligt arvode. Utgifterna härför böra bestridas av medel, som vederbörande skola äger disponera för den eftervårdande verksamheten. Därest så anses lämpligt, bör Kungl. Maj:t kunna meddela närmare bestämmelser rörande arvodets storlek m. m.

I en den 25 september 1942 avgiven promemoria ha de sakkunniga före- slagit vissa ändringar i fråga om bidragen till eftervård och därvid erinrat om att *socialstyrelsen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 mars 1939 hemställt om ändring av gällande bestämmelser om skydds- hemsavgift och statsbidrag för elever, som villkorligt utskrivits från skyddshem.

I nämnda skrivelse har styrelsen framhållit, att barnavårdsnämndernas avgifter såväl för elev inom som utom skyddshem för närvarande erlägges i förskott och beräknas per dag av vårdtiden. Om den villkorliga utskrivningen oförutsett avbrytes, t. ex. genom elevens dödsfall, rymning eller återtagning, får skyddshemmet ej disponera den från början beräknade ersättningen. Då kostnaderna under den villkorliga utskrivningen till större delen utgöras av utgifter för utbildningen, komma dessa ofta att koncentreras till en kortare tid av utskrivningen. Det har därför ansetts oegentligt att bidrag till ersättning av dessa kostnader — skyddshemsavgift och statsbidrag till icke statliga skyddshem — skola avvägas med hänsyn till den villkorliga utskrivningstidens längd och icke till det belopp, vartill kostnaderna verkligen uppgått. Bestämmelserna angående avgifter för eftervård ha därför ansetts böra ändras därhän att barnavårdsnämnderna skulle bli skyldiga att ersätta skyddshemmen deras verkliga kostnader för villkorligt utskrivna elev intill ett belopp av högst 75 kronor för varje år, som förflutit från dagen för den villkorliga utskrivningen. Rätten till sådan ersättning skulle vara oberoende av senare under samma årsperiod inträffade förändringar i vårdformen.

De sakkunniga hava understrukit vikten av att de av socialstyrelsen föreslagna ändringarna snarast genomföras och hemställt om höjning av eftervårdsbidraget ävensom att till elev, som slutligt utskrivits, skulle i vissa fall kunna utgå stipendier för fortsatt utbildning.

Föredragande statsrådet har härutinnan för egen del anfört följande.

Den av socialstyrelsen och de sakkunniga föreslagna ändringen i fråga om beräkningen av de avgifter, som barnavårdsnämnderna hava att erlägga för elevernas eftervård, vill jag tillstyrka.

En motsvarande omläggning av statsbidragen till de icke-statliga skolornas kostnader för eftervård synes böra genomföras.

I fråga om möjligheterna för skola tillhörande barna- och ungdomsvården att bereda villkorligt utskrivna elev högre utbildning föreligger för närvarande en skillnad mellan icke-statliga och statliga skolor. De icke-statliga skolornas möjligheter att bekosta sådan utbildning begränsas av det högsta belopp, som sådan skola må uppbära i gottgörelse för eftervård, d. v. s. högst 600 kronor för år, därav högst 75 kronor i avgift från barnavårdsnämnd och högst 525 kronor i statsbidrag. För de statliga skolornas del föreligger formellt sett ej någon begränsning av det högsta belopp, vartill eftervårdskostnaderna må uppgå. Beloppet av de medel, som under anslaget statens skyddshem: omkostnader plägat anvisas för bestridande av kostnaderna för elevernas eftervård, har emellertid varit så avvägt att för sådana kostnader vid de statliga skolorna kunnat disponeras i genomsnitt ungefär samma belopp som vid de icke-statliga skolorna. Hinder har emellertid ej förelegat för de statliga skolornas del att i vissa fall bestrida en mera kostsam utbildning åt elev, som ansetts ha förutsättningar för att tillgodogöra sig en sådan. Som framgår av de sakkunnigas redogörelse har detta även skett beträffande en del elever.

De sakkunnigas förslag innebär, att de statliga och de icke-statliga skolorna i förevarande hänseende skulle bli jämförbara, således att kostnaderna för eftervård skulle få uppgå till högst 600 kronor för år; dock att därest elev med hänsyn till begåvning, anlag och övriga omständigheter funnes böra beredas särskild utbildning, sagda kostnader skulle få uppgå till högst 1 200 kronor.

Enär anledning ej föreligger att i fråga om högre utbildning eleverna vid de icke-statliga skolorna skola vara sämre ställda än eleverna vid de statliga skolorna och då merutgifterna för statsverket vid bifall till de sakkunnigas förslag torde bli relativt obetydliga, vill jag förordas detsamma.

Jämväl förslaget att stipendier för fortsatt utbildning i vissa fall skulle kunna beviljas redan utskrivna elever vill jag tillstyrka. Förutsättningen för en dylik så att säga förlängd eftervård bör dock vara att en sådan befinner sig påkallad med hänsyn till uppfostringsytet. På sätt de sakkunniga föreslagit torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande sättet för stipendiernas utdelande m. m. Stipendiebelopp bör ej få överstiga högsta medgivna kostnaden för eftervård, d. v. s. 1 200 kronor för år.

De sakkunniga hava jämväl behandlat frågan om kostnaderna för vård i skolor tillhörande barn- och ungdomsvården och därmed sammanhängande utgifter. Bland annat hava de föreslagit, att barnavårdsnämnderna befrias från nämnderna nu åvilande kostnader för elev, som omhändertages å skyddshem. I fråga om motiven för detta förslag får utskottet hänvisa till propositionen, s. 36 och 37. Vidare hava de sakkunniga ansett, att vissa andra med skyddshemsvården förbundna kostnader för elev böra bestridas av statsmedel (se propositionen, s. 37 och 38).

I detta ämne har *föredragande statsrådet* anfört följande.

Vad till en början angår huvudfrågan, sloandet av de avgifter, som barnavårdsnämnderna ha att erlägga till skolor tillhörande barn- och ungdomsvården för därstädes omhändertagen ungdom, vill jag framhålla, att ifrågavarande avgifter knappast kunna anses vara särskilt betungande för kommunerna. Av sådan anledning anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att för närvarande tillstyrka de sakkunnigas förslag. Sloandet av avgifterna kan emellertid komma att ingå som ett led i frågan om överförande överhuvud på statsverket av vissa smärre utgifter för sociala ändamål, som för närvarande åvila kommunerna. Frågan härom torde emellertid böra avgöras i annat sammanhang.

Förslaget att ifrågavarande avgifter, vilka för närvarande erläggas av barnavårdsnämnderna i förskott, i stället skulle inbetalas i efterskott anser jag medföra en avsevärd förenkling i fråga om sättet för avgifternas erläggande. I ett par av de yttranden, som avgävos över socialstyrelsens framställning om en övergång till avgifternas erläggande i efterskott, uttalades visserligen farhågor för att vissa skolor skulle ha svårt att med hänsyn till sin ekonomi kunna genomföra en sådan omläggning. Då emellertid sådana svårigheter, därest de uppstå, äro övergående, räknar jag med, att de ej skola medföra några mera allvarliga olägenheter. Jag vill därför tillstyrka nämnda förslag.

Vad angår de av de sakkunniga särskilt berörda utgifterna för transport

av elev till sjukhus eller liknande inrättning samt elevs inställelse inför domstol vill jag erinra om att socialstyrelsen och statskontoret i yttranden över de sakkunnigas förenämnda promemoria den 25 september 1942 anfört, att kostnaderna för överflyttning av elev till sjukvårdsinrättning och sinnesslöanstalt åvilade barnavårdsnämnderna i enlighet med 36 § barnavårdslagen. Beträffande kostnaderna för inställelse inför rätta ansåg statskontoret, att även nämnda kostnader borde åvila barnavårdsnämnderna, där fråga vore om inställelse på grund av åtal, som anställts för förseelse, begången före intagning å skyddshem. Vad angick åtal för förseelse, som begåtts efter det elev intagits å skyddshem för vård eller observation, anförde statskontoret, att skyddshemmet måhända icke kunde undandraga sig att gälda de av inställelsen föranledda kostnaderna, men ansåg, att dessa skulle kunna bestridas av de inkomster — statsbidrag och kommunala bidrag m. m. — vilka redan stode till hemmets förfogande. Socialstyrelsen föreslog däremot sådan ändring av skyddshemsstadgan, att bidrag skulle kunna utgå för inställelse i sistnämnda fall.

För egen del vill jag beträffande här berörda kostnader föreslå sådan ändring av skyddshemsstadgan att på sätt socialstyrelsen föreslagit kostnader för inställelse inför rätta på grund av åtal för brott, som begåtts efter intagningen å skola, tillhörande barna- och ungdomsvården, må bestridas av statsmedel. Övriga här avsedda kostnader anser jag i likhet med berörda myndigheter böra åvila barnavårdsnämnderna på grund av stadgandet i 36 § barnavårdslagen.

I fråga om kostnaderna för genomförandet av de föreslagna förändringarna på förevarande område har *föredragande statsrådet* anfört följande.

Med hänsyn till vad jag i det föregående förordat komma kostnaderna för statsverket ej att bli av den storleksordning, som de sakkunniga räknat med. Sålunda bortfalla helt de till en halv miljon kronor beräknade utgifter, som skulle kommit att åvila statsverket, därest skyddshemsavgifterna skulle ha slopats.

Kostnaderna för statsverket vid bifall till vad jag i det föregående förordat avse till en början bidrag för inrättandet av de sju inackorderingshem, vilka jag ansett böra komma till stånd under nästa budgetår. De genomsnittliga bidragen för inrättandet av varje inackorderingshem torde med hänsyn till vad jag tidigare föreslagit rörande storleken av föreståndareparets bostad få beräknas till 11 000 kronor, därav 8 000 kronor för inventarieanskaffning samt 3 000 kronor för bestridande av första årets hyra. Sammanlagda kostnaderna för engångsbidrag till hemmens upprättande skulle således uppgå till 77 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas under ett särskilt anslag av reservationsanslags karaktär. Anslaget synes böra benämnas Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Bidrag till inrättande av inackorderingshem. För täckande av underskott i hemmens drift, som kunna komma att uppstå i anledning av att platser å hemmen stå vakanta, synes med hänsyn till att hemmen erhålla bidrag till täckande av hela hyreskostnaden under första året ej behöva beräknas några medel.

För arvoden åt de 2 konsulenter, vilka jag ansett böra försöksvis anställas under nästa budgetår, torde böra beräknas ett belopp av 19 200 kronor. Jag har härvid räknat med att de assistenter som kunna komma i fråga till dessa befattningar, med hänsyn till löneklassplaceringen å sin ordinarie tjänst

skola vara berättigade till arvoden motsvarande 21 löneklassen. Kostnaderna härför synas kunna belasta den under anslaget Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar upptagna anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Konsulenternas resekostnader torde få bestridas från anslaget till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader.

De av mig förordade ändringarna i fråga om beräkningen av statsbidraget till de icke statliga skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården för bestridande av eftervårdskostnaderna m. m. torde föranleda vissa merutgifter för statsverket. Att beräkna dessa utgifter låter sig ej på förhand göra, men några större belopp torde det ej komma att röra sig om.

För genomförandet av vissa av de av mig framlagda förslagen torde fordras vissa ändringar i eller tillägg till gällande avtal mellan staten och de icke statliga skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde Kungl. Maj:t med styrelserna för respektive skolor få träffa överenskommelser om de ändringar i avtalen, som må föranledas av de här framlagda förslagen.

Beträffande tillsättande av personal vid statliga och icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ha *de sakkunniga* erinrat, att föreståndar-(rektors-)befattning vid skyddshem för närvarande tillsättes av socialstyrelsen, sedan skyddshemmets styrelse avgivit yttrande och förslag. Övriga ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare tillsätts av skyddshemmets styrelse, ordinarie dock först efter förslag av skyddshemsinspektören.

De sakkunniga, som ansett denna tillsättningsform alltför omständlig, ha föreslagit, att samtliga tjänster i högre lönegrad än den femte — med undantag av chef för skola för manliga elever, som äro själsligt abnorma — skola tillsättas av socialstyrelsen, sedan vederbörande lokala styrelse avgivit yttrande i ärendet.

Föredragande statsrådet har för egen del anfört.

Den av de sakkunniga föreslagna ändrade ordningen för tillsättande av tjänster vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården torde medföra förbättrade möjligheter för den vid skolorna arbetande personalen att vinna befordran inom organisationen i dess helhet och därmed större utsikter att på varje befattning placeras den för befattningen lämpligaste. Då samtidigt den av de sakkunniga föreslagna ordningen torde tillförsäkra den lokala skolstyrelsen erforderligt inflytande vid tillsättningsärendenas behandling, har jag ansett mig böra förorda, att de sakkunnigas förslag vinner tillämpning vid de statliga skolorna från och med nästa budgetår. Frågan om införandet av en motsvarande ordning för tjänstetillsättningar vid de icke-statliga skolorna torde få bliva beroende på de bestämmelser härom, som kunna komma att inflyta i avtalen med skolornas huvudmän.

Anslagsbehovet för budgetåret 1946/47

I skrivelse den 10 december 1945 har *socialstyrelsen* framlagt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för skyddshemsvården under budgetåret 1946/47.

Statskontoret, allmänna lönenämnden och byggnadsstyrelsen ha avgivit utlåtanden i ärendet.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar. Ifrågavarande anslag är för innevarande budgetår upptaget till 770 000 kronor.

I sin ovannämnda skrivelse den 10 december 1945 har socialstyrelsen — under erinran att styrelsen den 29 juni 1945 erhållit i uppdrag av Kungl. Maj:t att verkställa utredning rörande frågan om reglering av arbetstiden för vissa personalgrupper vid statens skyddshem, framhållit att arbetstiden för den personal, vars arbetstid ej vore reglerad, varierade i hög grad, men att den vore mycket lång för en stor del av personalen. Till belysning därav har styrelsen lämnat vissa i propositionen återgivna uppgifter rörande arbetstidens längd för vissa befattningshavarekategorier, utvisande att arbetstiden varierade mellan 51 och 61,5 timmar per vecka. I anslutning härtill har styrelsen hemställt om medel för åstadkommande av begränsning av arbetstiden.

Socialstyrelsen har vidare upptagit frågan om löneställningen för rektorer och folkskollärare vid skolorna för kvinnlig ungdom. Härom har styrelsen anfört följande.

Medan rektorerna vid motsvarande skolor för manlig ungdom placerats i lönegraderna Eo 25 och Eo 23, ha rektorerna vid skolorna för kvinnlig ungdom placerats i lönegraden A 19. Folkskollärare och assistenter vid skolorna för manlig ungdom ha placerats i lönegraden A 19 medan folkskolläraryrinnorna vid skolorna för kvinnlig ungdom placerats en lönegrad lägre.

Denna lönemässiga skillnad mellan manliga och kvinnliga befattningshavare i likartad tjänsteställning bör enligt socialstyrelsens mening ej längre upprätthållas. Erfarenheten har visat, att de kvinnliga rektorernas ansvar och arbetsbörda är väl så stor som de manligas. Vad beträffar lärarna anser styrelsen, att skillnaden i arbetsbörda mellan manliga och kvinnliga befattningshavare ej är av beskaffenheten att motivera den rådande olikheten i löneställning.

Styrelsen vill därför föreslå, att rektorerna vid Sonestorps yrkes- och hemskola, Brättegårdens yrkesskola och Broby skolhem uppflyttas till lönegraden Eo 23, varvid 3 tjänster som rektor i lönegraden A 19 kunna överföras till övergångsstat. Vidare föreslår styrelsen, att 3 tjänster såsom folkskolläraryrinna i lönegraden A 18 förändras till två befattningar såsom folkskollärare i lönegraden A 19 (Broby) och en befattning som assistent i lönegraden A 19 (Brättegården).

Med hänsyn till det genom den pågående utvidgningen av Långanäs yrkesskola ökade elevantalet har socialstyrelsen jämväl föreslagit, att från och med budgetåret 1946/47 följande nya befattningar inrättas vid skolan, nämligen 1 assistent (A 19), 2 skötare (Ex 6), 1 nattvakt (Ex 5), 1 gårdskarll (Ex 5) och 1 biträde, sistnämnda befattningshavare med lön enligt löneplan V.

Socialstyrelsen har vidare föreslagit, att vid Hornö hemskola, vilken jämlikt beslut av innevarande års riksdag övertagits av staten, för budgetåret

1946/47 beräknas följande personal: en rektor (Ex 19), 3 lärarinnor i hushållsgöromål och 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd i lönegrad Ex 15 samt en tvättförestånderska med lön enligt löneplan V. Kostnaderna för den föreslagna personalförstärkningen vid Långanäs och för personalen vid Hornö ha beräknats till 10 044 respektive 23 280 kronor.

Föredragande statsrådet Mossberg har anfört följande.

Den ökning av medelsbehovet för nästa budgetår, som socialstyrelsen ansett påkallad, åsyftar — i den mån den ej hänför sig till automatiska utgiftstegringar eller behov av ytterligare personal i anledning av utvidgningen av Långanäs eller övertagandet av Hornö — i huvudsak att möjliggöra en förkortning av arbetstiden för viss del av den vid skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården anställda personalen. Av de av socialstyrelsen meddelade upplysningarna rörande arbetstiden för den här avsedda personalen framgår, att nämnda tid är osedvanligt lång. Styrelsen har föreslagit, att en organisationsundersökning skall verkställas för utrönande av i vad mån arbetstiden kan begränsas genom rationaliserande åtgärder. Emellertid anser styrelsen, att utan att avvakta resultatet av nämnda undersökning — vilken beräknas taga förhållandevis lång tid i anspråk — redan från och med ingången av nästa budgetår vissa åtgärder böra vidtagas för nedbringande av arbetstiden. I sådant syfte föreslår styrelsen dels inrättandet av vissa extra tjänster vid Sonestorp, Brättegården och Broby, dels ock anvisande av ett klumpbelopp å 50 000 kronor för anställande av ytterligare personal.

På min hemställan har Kungl. Maj:t den 1 mars 1946 beslutat låta verkställa en organisationsundersökning vid här avsedda skolor. I samband härmed synes en översyn av personalorganisationen vid skolorna böra komma till stånd. På grund härav anser jag mig ej nu kunna tillstyrka inrättandet av de av styrelsen föreslagna extra tjänsterna. Då emellertid behov torde föreligga av en viss nedsättning av arbetstiden redan från och med nämnda budgetår, vill jag ej motsätta mig styrelsens förslag att ett klumpbelopp måtte anvisas för ändamålet. Med hänsyn till att jag ansett mig böra avstyrka de föreslagna extra tjänsterna, synes det av styrelsen äskade beloppet böra höjas från 50 000 till 60 000 kronor. Med frånräknande av det för närvarande för övertidsersättningar avsedda beloppet, 10 500 kronor, stannar höjningen vid i runt tal 50 000 kronor. Beloppet, som bör få användas för anställande av tillfällig personal, torde få disponeras av styrelsen för förkortning av arbetstiden vid de skolor, där detta är mest av behovet påkallat.

Med hänsyn till den förestående utredningen rörande personalorganisationen anser jag, att med ställningstagandet till frågan om de kvinnliga rektorernas och lärarnas löneställning ävenledes bör anstå. Ej heller anser jag mig nu kunna tillstyrka styrelsens förslag om inrättandet av kontorsbiträdestjänster vid vissa skolor.

Jag övergår här efter till att beräkna medelsbehovet under de särskilda anslagsposterna.

Posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, vilken för innevarande budgetår är upptagen till 217 000 kronor, bör till en början höjas med i runt tal 10 000 kronor för tillgodoseende av förväntade löneklassuppflyttningar samt uppflyttning till högre dyrortsgrupp av Sundbo yrkesskola. Då den av socialstyrelsen föreslagna förändringen av en tjänst

som biträdande lärarinna, tillika husmoder, vid Lövsta skolhem till en tjänst som folkskollärare synes mig motiverad, vill jag tillstyrka denna förändring. Liksom övriga tjänster för kvinnliga folkskollärare bör även ifrågasvarande tjänst vara placerad i 18 lönegraden. Härav föranlett ökat medelsbehov utgör omkring 700 kronor. Då jag i övrigt ej anser mig för närvarande kunna biträda de av styrelsen framförda förslagen om uppförande av personal å ordinarie stat, skulle alltså förevarande anslagspost behöva upptagas till $(217\ 000 + 10\ 000 + 700)$ 227 700 kronor.

Vad angår posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör denna uppräknas med 600 kronor avseende arvode åt den verkställande ledamoten vid Hornö. Med hänsyn till utökningen av Östra Spång tillstyrker jag jämväl, att arvodet till den verkställande ledamoten vid denna skola höjes med 200 kronor till 600 kronor. Då de av socialstyrelsen föreslagna förändringarna av arvoden till de verkställande ledamöterna vid Broby och Brättegården ej synts mig tillräckligt motiverade, har jag ej kunnat tillstyrka desamma. Posten, som för närvarande är beräknad till 8 200 kronor, bör alltså höjas till 9 000 kronor.

Posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken för innevarande budgetår är upptagen till 449 500 kronor bör i första hand höjas med det av mig föreslagna beloppet för ernående av viss arbetstidsbegränsning, 50 000 kronor, samt med det belopp, 10 800 kronor, som av socialstyrelsen anses erforderligt för bestridande av ökade lönekostnader i anledning av löneklassuppflyttningar och uppflyttning av Sundbo i högre dyrortsgrupp. Vidare böra under posten beräknas medel för avlöning av de två konsulenterna för eftervärden, för vilket ändamål bör beräknas ett belopp av 19 200 kronor.

Härutöver bör under posten beräknas medel för att tillgodose det i anledning av utökningen av platsantalet vid Långanäs erforderliga ytterligare personalbehovet. Då samtliga nya befattningar torde böra uppföras å extra stat, uppgå grundlönerna till nämnda personal till omkring 14 900 kronor. För avlöning av personalen vid Hornö, som under innevarande budgetår övertages av statsverket, räknar jag i likhet med socialstyrelsen med ett belopp av i avrundat tal 23 300 kronor.

Styrelsens förslag att rektorerna vid Långanäs och Östra Spång i anledning av utvidgningen av nämnda skolor måtte uppflyttas från lönegraden Eo 23 till lönegraden Eo 25 vill jag tillstyrka. Härav ökat medelsbehov utgör under förevarande anslagspost omkring 800 kronor.

Slutligen vill jag tillstyrka styrelsens förslag att under posten beräkna ett särskilt belopp av 3 700 kronor för ersättning till praktikanter samt att höja det för vikarier avsedda beloppet med 6 000 kronor.

Anslagsposten kan i enlighet härmed beräknas till $(449\ 500 + 50\ 000 + 10\ 800 + 19\ 200 + 14\ 900 + 23\ 300 + 800 + 3\ 700 + 6\ 000)$ 578 200 kronor.

Posten torde i likhet med vad som är fallet under löpande budgetår böra upptagas med förslagsvis beräknat belopp, som icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas, därvid för sådant medgivande böra gälla de förut angivna förutsättningarna med det tillägg, att överskridande bör av Kungl. Maj:t kunna medgivas, därest så befinnes erforderligt för förstärkning av personalen i anledning av utbyggnaden av Östra Spång.

Utgifterna för rörligt tillägg torde kunna beräknas till 104 100 kronor.

De sammanslagna avlöningskostnaderna under nästa budgetår skulle sålunda uppgå till (227 700 + 9 000 + 578 200 + 104 100) 919 000 kronor.

Förslagen om förändring av tjänsten som biträdande lärarinna, tillika husmoder, vid Lövsta (A 11) mot en tjänst som folkskollärare (A 18) samt om uppflyttning av rektorerna vid Långanäs och Östra Spång från lönegraden Eo 23 till lönegraden Eo 25 föranleda ändring i personalförteckningen. Vissa ändringar av tjänstebenämningarna föranledas jämväl av lagen den 15 juni 1945 om kvinnors behörighet att innehava statstjänst.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader. Ifrågasvarande förslagsanslag är för innevarande budgetår anvisat med ett belopp av 1 000 000 kronor.

I sin ovannämnda skrivelse har socialstyrelsen anmält ökat medelsbehov för flertalet av de från omkostnadsstaten bestridda utgiftsändamålen. Sålunda erfordrades höjning av delposten till övriga expenser för att möjliggöra förenklingar i kontorsarbetet genom förbättrad kontorsutrustning. Vad anginge anslagsposten till övriga utgifter föreläge bl. a. behov av förbättrad köksutrustning samt större nyanskaffning av linne. Delposten till beklädnad hade under flera år befunnits för knappt tillmätt. Enär vid byggnadsbesiktning betydande brister i byggnadsunderhållet blivit blottade, erfordrades höjning av delposten till underhåll av byggnader.

Styrelsen har vidare framhållit, att det mött svårigheter att erhålla kompetenta och lämpliga läkare för uppgiften såsom rådgivande psykiater vid skyddshemmen. Orsaken härtill hade varit att den fastställda ersättningen — vilken för närvarande varierade mellan 400 och 900 kronor — syntes alltför låg. Från de i verksamheten engagerade läkarna samt från barnpsykiatriska föreningen hade hemställts om ändrade ersättningsgrunder. Socialstyrelsen har i anslutning härtill föreslagit, att ersättningen uppdelas i ett grundarvode och en besöksersättning. Grundarvodet skulle beräknas med utgångspunkt från platsantalet vid skolan och utgöra lägst 120 kronor samt högst 600 kronor vid de statliga skolorna och 300 kronor vid de icke statliga. Besöksarvodet borde bestämmas till 75 kronor per besök, varvid beräknades 6 besök om året vid flertalet skolor. Härjämte skulle utgå rese- och traktamentsersättning.

Beträffande omkostnadsanslaget har *föredragande statsrådet* anfört följande.

Posten till sjukvård m. m. åt befattningshavare, vilken för innevarande budgetår höjts med 1 000 kronor, torde i avvaktan på vidare erfarenhet rörande utgifterna för ändamålet kunna upptagas till ett belopp av 3 500 kronor.

Posten till reseersättningar torde med hänsyn till belastningen under senast förflutna budgetår samt med beaktande av att härifrån jämväl skola bestridas rescersättningar åt de föreslagna konsulenterna för eftervården, böra upptagas till det av socialstyrelsen föreslagna beloppet eller 40 000 kronor.

Mot socialstyrelsens beräkning av utgifterna för bränsle, lyse och vatten har jag med hänsyn till belastningen under sistförflutna budgetår intet att erinra. Jag uppskattar alltså dessa utgifter till 200 000 kronor, vilket innebär en höjning i jämförelse med löpande budgetår med 20 000 kronor. För övriga expenser räknar jag med ett från 22 000 till 26 000 kronor förhöjt belopp. Det sammanlagda medelsbehovet för *expenser* skulle alltså uppgå till (200 000 + 26 000) 226 000 kronor.

Vad beträffar posten till *övriga utgifter* har jag intet att erinra mot socialstyrelsens förslag vad angår kostnader till underhåll av byggnader, renhållning, utspisning, beklädnad samt diverse. Jag beräknar således dessa delposter till respektive 75 000, 30 000, 355 000, 175 000 samt 17 000 kronor. För inköp och underhåll av inventarier torde få avses ett oförändrat belopp av 35 000 kronor. Jag har ansett mig böra godtaga vad styrelsen föreslagit rörande ersättning till rådgivande psykiater vid skolorna. Posten till hälso- och sjukvård torde med hänsyn därtill behöva uppräknas till förslagsvis 35 000 kronor. De sakkunniga ha föreslagit, att eleverna vid avgången från skolan skulle få behålla av dem använda läroböcker. I regel anser jag detta ej böra medgivas. I vissa fall kunna emellertid skäl tala för att elev får behålla läroböckerna. Jag anser därför, att detta undantagsvis må kunna medgivas. Delposten till undervisning samt kostnader för idrotts- och lekmaterial, å vilken belastningen för det senast förflutna budgetåret utgjort 32 971 kronor, torde böra upptagas till 25 000 kronor. Med hänsyn till vad jag tidigare förordat i fråga om underlättande för eleverna att besöka hemorten torde beloppet till elevbelöningar böra höjas med 5 000 kronor till 30 000 kronor. Vad slutligen angår delposten till eftervård och utackordering torde jämväl denna delpost behöva höjas för tillgodoseende av de i det föregående tillstyrkta förslagen i fråga om förhöjda belopp för bestridande av eftervårdskostnader samt förslaget om att stipendium för vidare utbildning skulle kunna tilldelas jämväl slutligt utskrivna elev. Sistnämnda delpost torde i anledning härav på sätt styrelsen föreslagit böra uppräknas till 44 000 kronor. Anslagsposten kan alltså uppskattas till sammanlagt 821 000 kronor.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas i enlighet härmed till 1 090 500 kronor.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. *Socialstyrelsen* har under förevarande anslagsrubrik till en början anhållit, att medel för vissa år 1944 å allmän beredskapsstat II uppförda byggnadsarbeten vid statens skyddshem måtte upptagas å riksstaten för budgetåret 1946/47. Till följd av prisstegring å byggnadsmateriel har ny beräkning av kostnaderna företagits. En närmare redogörelse för ifrågasvarande byggnadsarbeten har lämnats i propositionen nr 281/1944.

Härutöver har socialstyrelsen hemställt om anslag till ytterligare byggnadsföretag vid vissa skolor, däribland Gräskärr.

Föredragande statsrådet har för egen del anfört följande.

Rådande arbetskrafts- och materialförsörjningssvårigheter göra, att återhållsamhet allttjämt måste iakttagas vid anvisande av medel för byggnads-

företag vid statliga institutioner. Med hänsyn härtill har jag ansett mig endast delvis kunna tillmötesgå de av socialstyrelsen gjorda äskandena.

Vad till en början angår de å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda arbetena vill jag tillstyrka, att å riksstaten för nästa budgetår anvisas medel för uppförande av rektors- och lärarbostäder vid Folåsa samt för uppförande av svinhus vid Brättegården. Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten hava numera beräknats till 104 500 respektive 7 000 kronor. Mot dessa beräkningar synes i och för sig intet vara att erinra. Vad angår nyssnämnda bostäder vid Folåsa anser jag emellertid att, innan medel ställas till förfogande för dessas uppförande, en undersökning bör verkställas för utrönande i vad mån kostnadsbesparingar kunna göras genom att såväl rektors- som lärarbostäder sammanföras till en byggnad, till exempel i form av radhus. De vid Johannisberg föreslagna arbetena synas böra anstå tills vidare.

I fråga om Lövsta vill jag tillstyrka, att medel för nästa budgetår beräknas för uppförande av de å beredskapsstaten uppförda byggnadsarbetena, en bostad för lärare och två personalbostadshus. Även beträffande dessa byggnadsarbeten bör undersökas i vad mån besparingar kunna göras genom en sammanslagning av sistnämnda båda hus. Kostnaderna torde här böra upptagas till de av socialstyrelsen beräknade eller tillhoppa 97 500 kronor.

Beträffande de vid Gräskärr föreslagna arbetena anser jag, att med uppförandet av den begärda lärarbostaden tills vidare kan anstå. Däremot vill jag förorda, att medel nu äskas för uppförande av dubbelhus för befattningshavare samt ett bostadshus för arbetsledare. Kostnaderna för dessa byggnader, inklusive utgifter för yttre ledningar samt administration och diverse, kunna, enligt vad jag inhämtat, beräknas till 76 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för förenämnda av mig tillstyrkta byggnadsarbete skulle alltså komma att uppgå till $(104\,500 + 7\,000 + 97\,500 + 76\,000)$ 285 000 kronor.

I detta sammanhang vill jag anmäla ett av socialstyrelsen i skrivelse den 1 december 1945 angående överskridande av delposten till underhåll av byggnader i omkostnadsstaten för statens skyddshem för budgetåret 1945/46 framfört behov av bland annat anordnande av kylrum samt anskaffande av avhärdningsaggregat vid Forsane samt anskaffande av kylaggregat vid Brättegården. Med avseende å behovet av kylrummet vid Forsane anförde styrelsen, att avsaknaden av ett sådant förorsakade stora svårigheter vid lagring och förvaring av matvaror. Hemmets relativt stora jordbruk försåge hushållet med fläsk och kött. Slakt kunde under nuvarande förhållanden emellertid icke företagas, vilket givetvis vore en ekonomisk nackdel. Beträffande avhärdningsaggregatet framhölls att vid undersökning av kemiska kontrollbyrån vattnet befunnits vara otillfredsställande såsom dricks- och hushållsvatten.

Vad angår kylaggregatet vid Brättegården anförde styrelsen, att kostnaderna för isupptagning och isbinge kunde undvikas genom anskaffandet av aggregatet, varjämte möjligheterna ökades att tillvarata matvaror samt produkter från jordbruk och trädgård.

Kostnaderna för kylrummet samt avhärdningsaggregatet vid Forsane ha beräknats till 7 000 respektive 1 500 kronor, medan kylaggregatet vid Brättegården beräknats till 7 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna skulle alltså utgöra 15 500 kronor.

Då kostnaderna för här avsedda arbeten och anskaffningar, vilka torde kunna betraktas som angelägna, ej böra belasta den post under omkostnads-

anslaget, som avsetts för underhåll av byggnader, böra medel för ändamålet äskas under här ifrågavarande anslag.

Anslagets slutsumma skulle alltså bliva 300 500 kronor.

Å anslaget till Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m. vid utgången av innevarande budgetår förefintlig reservation torde få överföras till här förevarande anslag.

Statsrådet har slutligen framhållit, att genomförandet av det av honom förordade byggnadsprogrammet blir beroende av situationen med avseende å arbetskrafts- och materialförsörjningen.

Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. För ifrågavarande ändamål är i gällande riksstat upptaget ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Socialstyrelsen har i sin framställning rörande medelsbehovet för nästa budgetår utgått från gällande avtal med städerna Stockholm och Göteborg samt de enskilda sammanslutningar och stiftelser, vilka bedriva icke statlig skyddshemsverksamhet.

I enlighet med riksdagens nyligen fattade beslut om förstatligande av Hornö hemskola har denna i propositionen borträknats från ifrågavarande grupp av skolor.

Föredragande statsrådet har anfört följande.

Vad till en början angår frågan om statsbidrag till stiftelsen Anna-Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping för anställande av en assistent vid Margretelunds jordbrukshem som ledare för elevernas fritidssysselsättning m. m. vill jag biträda förslaget, att bidrag av statsmedel må utgå med 3 000 kronor för avlönande av en sådan befattningshavare jämväl under budgetåret 1946/47. Däremot anser jag mig för närvarande icke kunna tillråda utfästelse om att medel under löpande avtalsperiod årligen skola ställas till förfogande för sådant ändamål.

För att möjliggöra för elev att någon gång under året besöka hemorten bör i likhet med vad jag förordat för de statliga skolornas del till bidrag till hemresor få disponeras visst belopp, vilket torde böra begränsas till högst 5 000 kronor. Beloppet torde få av socialstyrelsen fördelas mellan de olika icke-statliga skolorna.

Vad angår socialstyrelsens framställning i fråga om täckande av uppkomna driftunderskott vid Håkanstorps yrkesskola, Bistaborgs yrkes- och hemskola, Morängens yrkesskola samt Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola anser jag mig med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört böra tillstyrka, att nämnda skolor beviljas bidrag av statsmedel för täckande av de uppkomna driftunderskotten. I likhet med statskontoret anser jag, att som villkor härför bör uppställas, att statsverket erhåller ökat inflytande och kontroll över skolornas skötsel i ekonomiskt hänseende. Innan bidragen beviljas, böra därför förhandlingar upptagas mellan styrelserna för respektive skolor samt statsverket rörande den lämpligaste formen för erhållande av sådan kontroll och inflytande. Därvid bör övervägas, huruvida icke som villkor för statsbidrag bör föreskrivas, att skolornas utgiftsstaten i fortsättningen skola i förväg granskas av socialstyrelsen.

Till frågan om bidrag till Göteborgs diakonissällskap för täckande av vissa merkostnader för byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola återkommer jag i det följande.

Oaktat belastningen å förevarande anslag under budgetåret 1944/45 något överstigit det anvisade beloppet, 1 000 000 kronor, anser jag tillräcklig anledning ej föreligga att föreslå någon förändring i nämnda, även för innevarande budgetår fastställda belopp.

Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. För här avsedda ändamål har under rubriken Fortbildningskurs för befattningshavare vid skyddshem för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 13 000 kronor. Kursen är beräknad för 40 deltagare och är avsedd att bibringa viss av den vid här ifrågavarande skolor anställda personalen de särskilda insikter i psykologi och pedagogik, som erfordras för ett rätt handhavande av det klientel, som omhändertagits å skolorna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av medel för anordnande under nästa budgetår av en liknande fortbildningskurs. Kostnaderna ha beräknats till samma belopp som för innevarande budgetår.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem. Kungl. Maj:t har föreslagit anvisande av ett reservationsanslag å 77 000 kronor för rubricerade ändamål. För den närmare innebörden av förslaget har redogjorts ovan.

Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola. Enligt beslut av 1941 års riksdag beviljade Kungl. Maj:t den 28 juni 1941 Göteborgs diakonissällskap, mot säkerhet i inteckning, ett räntefritt lån å 140 500 kronor, avsett för om- och tillbyggnad av huvudbyggnaden å Härsjögårdens yrkesskola, samt för uppförande av en annexbyggnad, uppförande av ladugårdsbyggnad och omändring av en ekonomibyggnad till svin- och höns hus. Det av riksdagen för ändamålet anvisade anslaget uppgick till 143 000 kronor.

Byggnadsföretaget har dragit en merkostnad av 11 630 kronor 77 öre på grund av höjda arbetslöner, transportkostnader och virkespriser. Socialstyrelsen har föreslagit, att sällskapet gottgöres för de ökade kostnaderna.

Föredragande statsrådet har anfört följande.

Med hänsyn till vad i ärendet upplysts finner jag skäligt, att anslag beviljas av statsmedel för täckande av de merkostnader på grund av ökade byggnadskostnader, som åsamkats Göteborgs diakonissällskap för här avsedda byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola. Sällskapet bör på sätt statskontoret föreslagit beredas täckning genom beviljande av lån av statsmedel å det felande beloppet, i runt tal 11 600 kronor. Anslag för ändamålet torde böra anvisas å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd samt benämnas Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Härsjögårdens yrkesskola.

Motionerna.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Alm m. fl.* (I: 274) och den andra inom andra kammaren av fröken *Nygren m. fl.* (II: 430), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta i enlighet med socialstyrelsens i propositionen 187 redovisade förslag om viss löneuppflyttning av de kvinnliga rektorerna och folkskollärarna vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* (I: 275) och den andra inom andra kammaren av herrar *Pettersson* i Dahl och *Hansson* i Skegrie (II: 429), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att kommunerna befrias från de avgifter barnavårdsnämnderna ha att erlægga till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Persson* i Landafors väckt motion (II: 439), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrättandet av inackorderingshem för pojkar och flickor — där även försöksutskrivna elever från skyddshem skola placeras — skall handhavas av staten och kommuner samt att icke överlämnas till I.O.G.T., annan enskild organisation eller sammanslutning att inrätta, sköta eller förvalta de ifrågakvarande inackorderingshemmen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda förslag, får utskottet hänvisa till motionerna I: 274, II: 429 och II: 439.

Utskottet.

Det föreslagna utbytet av beteckningen skyddshem mot benämningen skolor tillhörande barna- och ungdomsvården har tillstyrkts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 29 i anledning av propositionen (nr 186) med förslag till lag angående ändring i barnavårdslagen. Därvid har andra lagutskottet föreslagit, att yrkesskolorna skola erhålla beteckningen yrkeshem.

Föredragande statsrådet har framhållit, att omhändertagandet av yngre person å skola tillhörande barna- och ungdomsvården medför viss risk för att den omhändertagnes förmåga att sörja för sig själv slappas, emedan anstaltslivet som regel ej förutsätter några initiativ eller någon självverksamhet från den omhändertagnes sida för att han skall erhålla sitt uppehälle. En fara föreligger för att elev misslyckas att taga hand om sig, då han ej längre har skolans omedelbara stöd att lita till. Med de framlagda förslagen till förbättrad eftervård av villkorligt utskrivna elever avses att bevara de under vistelsen vid skolan vunna resultaten. Utskottet finner åtgärder i detta syfte synnerligen välmotiverade. De innebära en förbättring av den omvårdnad som avses med dessa skolor, samtidigt som de kunna antagas möjliggöra en kortare anstaltsvistelse och därmed nedbringa kostnaderna för den ifrågakvarande verksamheten.

Möjligheterna att anskaffa lämpliga fosterhem äro förhållandevis små när det gäller äldre elever, vilka fortsätta en påbörjad yrkesutbildning eller som kunna försörja sig själva som yrkesarbetare. Förslaget att för denna kategori försöksvis anordna ett antal mindre inackorderingshem efter mönster av de så kallade Eskilstunahemmen, sju under nästa budgetår, tillstyrker utskottet. I likhet med de sakkunniga och Kungl. Maj:t anser utskottet, att detta försök icke lämpligen bör utföras i statlig eller kommunal regi. Utskottet avböjer alltså det yrkande i detta ämne som framlagts i motionen II: 439.

De sakkunniga ha ansett, att om inackorderingshemmen skulle fylla sin uppgift måste de bilda ett nät över hela landet. De borde därför igångsättas av en vittutgrenad men ändå fast organisation, vilken tillika förfogade över personer, som kunde duga till ledare för verksamheten. De sakkunniga ha icke ansett, att någon viss organisation borde erhålla monopol på verksamheten. Sedan denna väl börjat växa fram, borde det stå olika sammanslutningar fritt att ansöka om bidrag för uppförande av inackorderingshem.

Utskottet ansluter sig till dessa principiella synpunkter på frågan om huvudmannaskapet för inackorderingshemmen. Då en organisation inom nykterhetsrörelsen av de skäl de sakkunniga anfört synes bäst lämpad för ändamålet och I.O.G.T. är den mest omfattande riksorganisationen inom denna rörelse, har utskottet ej något att erinra mot, att början göres i samarbete med nämnda organisation på sätt Kungl. Maj:t har föreslagit.

Inom utskottet har ifrågasatts, huruvida behov föreligger av särskilda konsulenter för den eftervårdande verksamheten. Emellertid har för utskottet framhållits, att de barna- och ungdomsvården tillhörande skolorna ha stora upptagningsområden, i regel hela landet eller stora delar därav, och att genom Kungl. Maj:ts förslag skulle skapas ett organ för övervakning motsvarande skyddskonsulenterna inom fångvården, vilket skulle i hög grad underlätta för skolornas ledning att ordna för de utskrivna. Vidare har framhållits, att det för inackorderingshemmen vore av största betydelse att för råd och anvisningar ha tillgång till en läkepedagogiskt skolad person.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till avlönande av två konsulenter för ifrågavarande uppgifter. Utskottet förutsätter, att arbetsanskaffning skall ordnas i samarbete med den offentliga arbetsförmedlingen och att konsulenternas verksamhet för arbetsberedning alltså i regel skall begränsas till att underlätta kontakten mellan de försöksvis utskrivna och arbetsförmedlingen. Omfattningen av de arbetsuppgifter, vilka skulle komma att åvila konsulenterna, kan icke med någon grad av säkerhet bedömas innan erfarenhet vunnits om deras verksamhet. Givetvis böra icke flera konsulentbefattningar tillsättas än vad som svarar mot det för dem avsedda arbetsprogrammet.

Vidkommande kostnaderna för vård i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården har föredragande statsrådet icke ansett tillräckliga skäl före-

ligga att för närvarande tillstyrka ett av de sakkunniga framlagt förslag om slopande av de avgifter, som barnavårdsnämnderna ha att erlægga till skolorna för därstädes omhändertagen ungdom. I anledning av yrkandet i de likalydande motionerna I: 275 och II: 429 om avgiftsbefrielse för kommunerna, vill utskottet framhålla, att de sakkunniga anfört vägande skäl för sitt nämnda förslag. Utskottet förutsätter, att åtgärder vidtagas för avgifternas upphörande men anser sig icke böra för nästa budgetår tillstyrka ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

Socialstyrelsen har framhållit, att rektorerna vid skolorna för kvinnlig ungdom äro hänfödda till lönegraden A 19 medan rektorerna för motsvarande skolor för manlig ungdom placerats i lönegraderna Eo 25 och Eo 23. Även för folkskollärare och assistenter föreligger en skillnad av en lönegrad i lönesättningen vid skolorna för kvinnlig respektive manlig ungdom. Styrelsen har ansett, att denna lönemässiga skillnad mellan manliga och kvinnliga befattningshavare i likartad tjänsteställning ej längre bör upprätthållas. Föredragande statsrådet har framhållit, att en organisationsundersökning vid skolorna är beslutad, och att en översyn av personalorganisationen är avsedd att komma till stånd i samband därmed. Med hänsyn härtill har statsrådet ansett, att med ställningstagandet till frågan om de kvinnliga rektorernas och lärarnas löneställning bör anstå. I de likalydande motionerna I: 274 och II: 430 har yrkats bifall till av socialstyrelsen med nämnda motivering föreslagna lönegradsuppflyttning av de kvinnliga rektorerna och folkskollärarna.

Utskottet vill erinra, att riksdagen nyligen i anledning av i båda kamrarna väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 255) anhållit om utredning av likalönsfrågan inom statsförvaltningen. Barna- och ungdomsvården tillhörande skolor utgöra en av de delar av förvaltningen, vilka böra bliva föremål för särskild uppmärksamhet vid nämnda utredning. Utskottet anser sig förhindrat tillstyrka, att likalönsfrågan blir föremål för särskilt avgörande i avseende å nämnda skolor, innan den av riksdagen begärda utredningen kommit till stånd. Med hänsyn jämväl till vad föredragande statsrådet anfört torde alltså tills vidare böra anstå med beslut i den i motionerna I: 274 och II: 430 väckta frågan. Emellertid vill utskottet med anledning av förhållandena vid dessa skolor understryka angelägenheten av att erforderliga utredningar bliva skyndsamt utförda.

Propositionen har ej i övrigt givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- A. att riksdagen må
  - I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 274 och II: 430
    - a) godkänna följande personalförteckning för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården:

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 chef, tillika läkare	A 28
1 avdelningsföreståndare, tillika redogörare	A 20
1 » , » lärare	A 20
10 assistenter	A 19
3 folkskollärare	A 19
3 rektorer	A 19
4 folkskollärare	A 18
1 avdelningsföreståndare	A 17
4 lärarinnor i hushållsgöromål	A 15
4 » » kvinnlig slöjd	A 15
12 lärare i yrkesämne	A 12
1 biträdande lärare	A 11
2 husmödrar, tillika biträdande lärare	A 11
6 arbetsledare	A 10
1 arbetsledare, tillika vårdare	A 10
4 trädgårdsmästare	A 10
1 avdelningssköterska	A 8
4 vårdare	A 8
9 husmödrar	A 6
3 skötare	A 6
1 tvättföreståndare	A 2

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20:e.

Befattning	Lönegrad
7 rektorer	Eo 25
5 »	Eo 23;

b) fastställa följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 227 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 9 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 578 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 104 100

Summa förslagsanslag kronor 919 000;

c) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 919 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 090 500 kronor,

b) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 500 kronor,

c) medgiva, att till stiftelsen Anna-Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping må utgå statsbidrag med högst 3 000 kronor för anställande av en assistent vid Margretelunds jordbrukshem under budgetåret 1946/47,

d) medgiva att till Håkanstorps yrkeshem, Bistaborgs yrkeshem och hemskola, Morängens yrkeshem samt Skarvik-Tallåsens skol- och yrkeshem må utgå bidrag av statsmedel för täckande av driftunderskott med respektive 7 647, 8 030, 3 121 samt 19 000 kronor,

e) till *Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor,

f) till *Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 13 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 439 till *Bidrag till inrättande av inackoreringshem* för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 77 000 kronor;

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Ytterligare lån till Göteborgs diakonissällskap för vissa byggnadsarbeten vid Hårsjögårdens yrkeshem* för budgetåret 1946/47 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 11 600 kronor;

B. att motionerna I: 275 och II: 429 må anses besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 4 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.